

8. marts: Kvindernes internationale kampdag

Den første tid

af Anette Eklund Hansen

8. marts blev anerkendt som international kvindedag i FNs kvindeår 1975. Det var ikke en ny ide verdenskongressen fik. Tværtimod. Allerede i 1910 besluttede socialistiske kvinder fra alverdens lande, at der hvert år skulle arrangeres en international kvindedag.

Socialistisk kvindekongres i København i 1910

I **1910** holdt de socialistiske kvinder deres anden internationale kvindekongres i København. Clara Zetkin var præsident for konferencen. Der deltog 99 kvinder fra 17 lande. Blandt deltagerne var mange af datidens pionerer indenfor den socialistiske kvindebevægelse: Alexandra Kollontaj fra Rusland, Adelheid Popp fra Østrig, Margaret MacDonald fra England, Kata Dahlstrøm fra Sverige og May Wood-Simons fra USA.

Socialdemokraten, 27.8.1910

konferencen var arrangeret af de socialdemokratiske kvinder i Danmark med Nina Bang og Elisabeth Mac som hovedarrangører. Hildora Mouritzen var kasserer og Henriette Crone sekretær. Der deltog i alt 33 kvinder fra den danske fagbevægelse og Socialdemokratiet.

Et af hovedpunkterne på dagsordenen var "Midler og Veje for det praktiske Arbejde til Erobring af den almindelige Valgret". I 1910 var det kun kvinderne i Finland, der havde stemmeret. Derfor kæmpede kvinderne både nationalt og internationalt for at opnå stemmeret på lige fod med mændene.

I Danmark havde både borgerlige og socialistiske kvindeforeninger i mange år kæmpet for ligestilling mellem mænd og kvinder. Stemmeret og valgbarhed var en vigtig del af kampen for ligestilling

Den første kvindedag blev holdt i USA

De amerikanske kvinder foreslog i deres beretning til kongressen i 1910, at der hvert år skulle holdes en international socialistisk kvindedag den sidste søndag i februar. I USA arrangerede de socialistiske kvinder den første kvindedag i 1909 som demonstrationsdag i kampen for stemmeretten. Kvindedagen blev holdt i mange stater med stor tilslutning.

Denne ide vandt genklang på kongressen. Clara Zetkin foreslog under behandlingen af punktet om stemmeretten en resolution med følgende ordlyd:

I forståelse med proletariatets klassebevidste politiske og faglige organisationer foranstalter de socialistiske kvinder i alle lande hvert år en kvindedag, som i første linie har agitation for kvindernes valgret til formål. Fordringen må belyses i sin sammenhæng med den socialistiske opfattelse. Kvindedagen må have en international karakter og forberedes omhyggeligt".

Forsamlingen vedtog forslaget med stor tilslutning.

I **1911** blev Den internationale kvindedag i Danmark afholdt d. 19. marts, samme dag som kvindedagen blev fejret i Tyskland, Østrig og flere andre lande. I foramtalen af møderne i Socialdemokraten blev der slået kraftigt på det internationale samarbejde om kvindedagen, og avisen fortalte om dagens arrangementer i Tyskland og Østrig. Til de danske kvinder skrev avisen:

"Dagen den 19. marts skal være kvindernes dag, og det krav, der skal lyde fra møderne, må være båret frem af de mange kvinder, der mangler borgerrettigheder."

Dagen blev brugt til demonstrationsdag og agitation for kvindernes valgret til Rigsdagen. De danske kvinder havde i 1908 fået valgret til kommunevalgene. Ved det efterfølgende kommunevalg i 1909 blev der indvalgt 127 kvinder, hvoraf de 32 var socialdemokrater.

Socialdemokratiet arrangerede sammen med fællesorganisationerne møder i København, Frederiksberg, Århus, Esbjerg og Kolding. Alene i København og på Frederiksberg blev der holdt 5 møder.

Møderne i København startede kl 3 om eftermiddagen og blev holdt i Folkets hus på Jagtvejen og i Håndværkerforeningen. Talerne var fremtrædende kvinder i arbejderbevægelsen: Elisabeth Mac, Andrea Brochmann, Nina Bang, Anna Johansen, Emma Petersen og Katrine Jørgensen.

Mange kvinder var mødt op. 800-900 i Håndværkerforeningen, så mødet måtte holdes udendørs. I Folkets hus var 600 kvinder forsamlede og vedtog denne resolution:

" Forsamlingen udtaler sin harme og beklagelse over, at kvinderne vedblivende er udelukket fra deltagelse i valgene til Rigsdagen og fra valgbarhed til samme. Vi slutter os fuldt ud til det

over hele verden stadig mere brændende ønske om kvinders ligestilling i politisk henseende med andre samfundsmedlemmer.

Den nuværende stilling er moralsk trykkende for en stor del af menneskene, skadelig for samfundets interesser og i strid med nutidens demokratiske anskuelser og dette misforhold bør derfor ophæves.

Forsamlingen udtaler sin tilslutning til det standpunkt, som Socialdemokratiet i Rigsdagen har indtaget til valgretsspørgsmålet og opfordrer regeringen og Landstinget til snarest at gennemføre det i Folketinget vedtagne forslag om ændringer i Grundloven, hvorved kvinderne opnår politisk valgret."

I **1912** blev kvindedagen holdt søndag d. 3. marts. Dagen blev igen brugt til demonstration for kvindevalgretten. På mødet talte flere fremtrædende socialdemokratiske kvinder: Henriette Crone, Anna Johansen, Anna Jensen, Andrea Brochmann, Nina Bang og Helene Berg. Talerne opfordrede deltagerne til at støtte Socialdemokratiet ved de kommende valg. Mødet vedtog ligesom i 1911 en resolution, hvori det blandt andet hed:

"...Vi har opnået kommunal valgret, den bør vi benytte, og vi rejser under udøvelsen af denne vor medborgerret på ny kravet om politisk valgret, om ligestilling i alle henseender med mændene".

Mødeindkaldelse 1912

I **1913** var der kommunevalg. Den internationale kvindedag blev derfor også brugt til agitationsdag for at få arbejderkvindernes støtte til Socialdemokratiet. Parolen var:

"Arbejderkvindernes valgdeltagelse giver brød i huset"

Den 2. marts blev der holdt 2 kvindemøder i Folkets hus på Jagtvejen i Kæden i Dr. Tværgade. Igen var de ledende kvinder i Socialdemokratiet, der holdt talerne blandt andre: Nina Bang, Anna Johansen, Helga Larsen, Camilla Nielsen og Andrea Brochmann

I **1914** skrev Socialdemokraten d. 8.marts:

" KVINDER. Mød i dag kl 4 i Vinterpaladset til demonstration for kvindernes valgret. Overalt i verden samles kvinderne i stadig større skarer med fordringen om ligestilling med mændene og tiden nærmer sig, da kravet må opfyldes."

Mødeindkaldelse 1914

Dagen efter kunne man læse i Socialdemokraten, at Nina Bang og Camilla Nielsen var blandt talerne for en sal "fyldt til trængsel". Mange måtte endda gå forgæves til mødet om grundlovssagen og kvindernes valgret.

Nina Bang talte om kampen om valgretten:

"Vi skal ikke glemme, at det var Socialdemokratiet, som først rejste dette krav - mødt af Højres hån. Når konservatismens våbendragere nu har opgivet deres surhed, er det i håb om, at kvindernes valgret vil betyde en styrkelse for reaktionen

Socialdemokratiet kræver kvindevalgretten gennemført som et retfærdig-hedskrav, og det håber til gengæld, at statistikken ikke mere end én gang skal få lov til at fortælle en større politisk interesse blandt overklassens kvinder. Netop arbejderklassens kvinder har hårdest brug for valgretten, for hver eneste af det offentlige livs spørgsmål berører deres ve og vel..."

Kvinder får valgret i 1915

Den 5.juni 1915 vedtog Rigsdagen, at kvinder, sammen med tjenestefolk, også skulle have stemmeret til Rigsdagen. Målet for mange års kamp var nået.

I **1915** blev Den internationale kvindedag holdt d. 7.marts i København. Parolerne og resolutionen bar præg af de udenrigspolitiske begivenheder, som også havde ramt de socialdemokratiske partier hårdt. I 1914 var 1.verdenskrig brudt ud. Det medførte en splittelse blandt arbejderpartierne i II Internationale, og sammenslutningen brød sammen.

Mødeindkaldelse 1915

Mødet blev holdt d. 7. marts i forsamlingsbygningen i Rømersgade. Emnet for dagens talere var Kvinderne, krigen og socialismen. I indbydelsen blev tilknytningen til den internationale socialistiske kvindedag understreget.

Henriette Crone, Andrea Brochmann og Camilla Nielsen og Frederik Borgbjerg talte til den store forsamling. De talte om krigens gru og alle de menneskelige lidelser, der var resultatet af krigen. De argumenterede for kvindernes medbestemmelsesret for at kunne skabe et bedre og mere fredeligt samfund. Der blev oplæst hilsner fra de finske, norske og svenske socialdemokratiske kvindeforbund, hvor den norske hilsen kort sammenfattede hensigten:

" Den 7. marts forenes vort håb om fred. Leve det internationale broderskab!
Med solidarisk hilsen .."

Derefter vedtog forsamlingen en resolution med kravet om fred.

"Socialistiske kvinder, samlede på Den internationale Kvindedag i København d. 7.marts, udtaler deres afsky for krigen og istemmer kvindernes krav om fred
Vi udtaler den faste fredsvilje, der råder i vort land, og vi føler os i overens-stemmelse med millioner af kvinder i alle lande..."

Kvindedagen i **1916** fandt sted d. 5.marts og blev som året før holdt i Forsamlingsbygningen i Rømersgade. Emnet var det samme som året før: Kvinderne, krigen og socialismen.

Programmet omfattede både musik, sang og taler:

1. Musik: Potpourri af arbejdermelodier
2. Amerikansk Patrouillie
Fru Sofie Rasmussen åbner
Fru Camilla Nielsen dirigerer
Borgerrepræsentant Fru Nina Bang (taler)
3. Musik: I lette skridt
4. Fru Helga Larsen (taler)
5. Fredens sang synges (Der er et yndigt land)
Formand for Husassistenternes Forbund, Frk. Marie Christensen
6. Musik: Bataillie marsch
Formand for de kvindelige trykkeriarbejderes fagforening, Frk Henriette Crone
Resolution -- afstemning---
7. Internationale synges
Dirigenten afslutter (Kvinderne -valglisterne)
8. Socialisternes Marsch spilles medens publikum forlader salen

I **1917** blev Den internationale Kvindedag først holdt d.15.april. Kvindedagen var en fælles skandinavisk fredsdemonstration. Mødet blev holdt i forsamlingsbygningen i Rømersgade, hvor salen var "fyldt til trængsel" af først og fremmest kvinder, men også mange mænd deltog.

Det svenske og norske socialdemokratiske kvindeforbund havde sendt hilsner til mødet, og de danske kvinder kvitterede med en hilsen:

" Danske socialistiske kvinder, samlede til mødet på kvindedagen i København, sender hjertelig hilsen til søstre i Sverige og Norge. Vor svage røst istemmer kravet om fred over verden. Vor kamp i fremtiden gælder krigens ophav: Kapitalismen."

Derefter talte Andrea Brochmann, Vilhelm Rasmussen, Marie Christensen og Stauning. Alle talte om krigens ødelæggelser og de menneskelige lidelser, og kvindernes muligheder for at virke for freden. Marie Christensen sagde bl.a., at krigen havde kaldt kvinderne frem fra tilskuerpladsen og vist dem, at de havde både ret og pligt til at tale med om samfundets udvikling. Kvindernes plads kunne aldrig blive på militarismens side. Tværtimod måtte kvinderne nu blive politisk ligestillet med mændene.

Indimellem talerne underholdt et stort kvindekor og forsamlingen sang en fredssang skrevet af A.C.Meyer. Tilslut vedtog mødet en resolution, der krævede fred og forståelse mellem folkene: "...Den varige fred skabes kun ved tilintetgørelse af det bestående kapitalistiske samfundssystem, som er den dybe årsag til krigen..."

Den internationale kvindedag var efter kilderne at dømme en succes i Danmark. Kvinderne mødte talstærkt op. Det internationale islæt kom både frem i indbydelserne og i resolutionerne, hvor temaerne var kravet om valgret til kvinderne og ønsket om fred mellem folkene. Splittelsen i den socialistiske arbejderbevægelse var formentlig med til at sætte en stopper for den første række af internationale kvindedage.

Nyt grundlag for den internationale kvindedag i 1920'erne

II International blev opløst ved krigsudbruddet, men i **1923** blev den nye Socialistiske Arbejderinternationale (SAI) dannet. Samtidig holdt de socialistiske kvinder den første internationale kvindekongres under SAI. Også her blev den fælles kvindedag sat på dagsordenen. Det var dog op til hvert enkelt land, om det ville afholde en kvindedag, og hvordan denne skulle holdes. En række lande heriblandt Tyskland, Østrig, Holland og Frankrig afholdt Den internationale kvindedag eller en international kvindeuge frem til den nazistiske magtovertagelse i 1933.

Sovjetunionen blev grundlagt efter den russiske revolution i 1917. I 1919 blev III Internationale dannet af Sovjetunionen og de kommunistiske partier i andre lande. Den kommunistiske internationale holdt sin anden kongres i **1921**. Her besluttede deltagerne at indføre Den internationale kvindedag, som en fælles demonstrationsdag. Dagen blev fastsat til d. 8. marts til minde om en arbejderkvindedemonstration i 1917 i Skt. Petersborg.

Clara Zetkin og Alexandra Kollontaj på kvindekongressen 1921 i Moskva

Organisationen af kvindedagen blev igen ledet af Clara Zetkin. Hun var i 1919 gået ind i det tyske kommunistparti og havde siden 1920 stået i spidsen for Det internationale Kvindesekretariat under Den kommunistiske Internationale.

Her kan du læse mere om 8. marts

Alle tiders danske kvinder. Kbh 2000.

Internationaler Frauentag. Tag der Frauen seit 75 Jahren. Schriftenreihen der IG Metall. Frankfurt 1985.

Siegfried Scholtze: Der internationale Frauentag einst und heute. Berlin 2001

Christel Wickert: Kvinder, valgret og fred. I Arbejderhistorie nr 29. Kbh 1987

Dansk kvindebiografisk leksikon. Larsen, Jytte (redaktør)bd.1-3, København, 2000.

Die Gleichheit

Socialdemokraten

De danske delegerede ved 2. internationale Kvindekongres 1910 i København

Nina Bang, Socialdemokratisk Forbund, Centralafdelingen København
Elisabeth Mac, Socialdemokratisk Kvindeforening, København
Dorthea Petersen, Socialdemokratisk Kvindeforening, København
Fru Sørensen, København 1. kreds
Anna Jensen, København 2. kreds
Hildora Mouritzen, København 3. kreds
Fru Christiansen, København 4. kreds
Elna Mørch, København 8. kreds
Fru Wartemberg, København 9. kreds
Louise Jensen, København 10. kreds
Fru Bøtcher, København 13. kreds
Camilla Nielsen, Frederiksberg 1. kreds
Elisabeth Jørgensen, Frederiksberg 2. kreds
Fru Henriksen, Frederiksberg 2. kreds
Johanne Jørgensen, De socialdemokratiske kvinder i Vanløse
Amalie Gram-Petersen, Dansk Typograf-Forbund, Københavns-afdelingens kvinder
Alfrida Petersen, Dansk Typograf-Forbund, Københavns-afdelingens kvinder
Henriette Crone, repræsenterende de øvrige kvinder i Dansk Typografforbund
Emma Petersen, Konfektionssyverskernes Fagforening af 1909
J. Thrane, Tobaksarbejderforbundet i Danmark
Sophie Nielsen, Bladbudenes Organisation
Marie Lorentsen, Vattæppesyernes Fagforening af 1907
Ellen Rasmussen, Skotøjsarbejdernes Fagforening
Alma Meinhardt (Meinhart?), Kvindeligt Bryggeriarbejderforbund
Cecilie Langemark, Kvindeligt Bryggeriarbejderforbund
Helga Larsen, Kvindeligt Bryggeriarbejderforbund
Gudrun Bodø, Kvindeligt Arbejderforbund
Johanne Jensen, Kvindeligt Arbejderforbund
Louise Würtz, Damekonfektionsarbejdernes Fagforening
Fru Lindquist, De kvindelige Herreskrædderes Fagforening
Marie Christensen, forkvinde for Københavns Tjenestepigeforening
Andrea Kibenich, Københavns Tjenestepigeforening

Alfriede (Frida) langwagen, Københavns Tjenestepigeforening

Følgende organisationer udpegede delegerede, som imidlertid ikke deltog: Bogbindernes Fagforening af 1873 (Clara Wulf), Guld- og Sølvpolerernes Fagforening (Frantsine Biener) og Socialdemokratisk Forbund i Esbjerg (Elly Hansen).

Kilde: Socialdemokratiets Arkiv i ABA, kasse 770

Biografier over danske socialistiske kvinder

Nina Bang (1866- 1928) minister, historiker. NB blev magister i historie i 1894. Fra 1898 arbejdede hun som journalist på Socialdemokraten. I de første år var det særligt arbejderkvindernes sag, der optog hende, men hun mente gennem hele livet at klassekampen

kom før kønskampen. NB kom i Hovedbestyrelsen i Socialdemokratiet 1903 og tilhørte fra dette tidspunkt partiets inderkreds. 1913-1917 var NB valgt ind i Borgerrepræsentationen, og fra 1918 fik hun plads i Landstinget. Hun blev Danmarks første kvindelige minister i Staunings regering 1924-1926.

Andrea Brochmann (1868-1954), Fagforeningsformand, politiker. AB var uddannet herreskrædder og var formand for De Kvindelige Herreskrædderes fagforening 1897-1909. Udover det faglige arbejde var AB engageret i socialdemokratisk politik hele sit liv, hvor hun især arbejdede for kvindernes interesser. Hun var med til at starte Socialdemokratisk

Kvindeforening i 1908 og var dens formand fra 1912-1935. Hun repræsenterede Socialdemokratiet i Københavns Borgerrepræsentation 1917-1943 og sad i Landstinget 1926-32 og 1933-1940. Hun var desuden medlem af Dansk Kvindesamfunds fællesstyrelse og forretningsudvalg 1922-1932.

Helene Berg, (1869- 1955). Kvindesagsforkæmper. HB var stærkt socialt engageret og optaget af kampen for kvindernes ligestilling. Hun var aktiv i Dansk Kvindesamfund og blev

senere også medlem af Socialdemokratiet. Omkring 1910 arbejdede hun nogle år på Socialdemokraten som journalist.

Marie Christensen, (1871- 1945). Forbundsformand og politiker. MC stiftede i 1899 Københavns Tjeneste-pigeforening og gjorde et stort arbejde for at organisere husassistenter og professionalisere husassistenternes arbejde. Hun grundlagde i 1906 Husassistenternes

fagskole. Fra 1904-1927 var hun formand for Husassistenternes Forbund. Hun var endvidere i lange perioder redaktør for forbundets fagblad. Fra starten af 1900-tallet kæmpede MC for kvindernes og tjenestefolks valgret og blev selv indvalgt i Borgerrepræsentationen fra 1917-1921. Hun tog i 1935 initiativ til oprettelsen af Husassistenternes Byggeforening og alderdomshjem.

Henriette Crone, (1874 - 1933) Fagforeningsformand, politiker. HC var trykkeriarbejderske, men blev i 1906 formand for De kvindelige Trykkeriarbejderes fagforening. En post hun havde

til sin død i 1933 HC var politisk aktiv for Socialdemokratiet. Hun sad i Borgerrepræsentationen

1909-1913, og i Landstinget fra 1920-1933. HC repræsenterede arbejderbevægelsen i flere internationale kvindeorganisationer: fra 1925 sad hun i International Federation of Trade Unions kvindekomite, fra 1925 i Socialistisk Arbejderinternationales kvindekomite og fra 1932 medlem af ILOs rådgivende kvindekomite.

Anna Jensen, (1867- 1961) Fagforeningsformand og politiker. AJ var syerske og blev 1909 medlem af bestyrelsen i De kvindelige Herreskrædderes fagforening, hvor hun gjorde et stort

arbejde for at organisere syerskerne. I 1915 blev hun næstformand og 1923-1930 formand for foreningen. Hun sad desuden i hovedbestyrelsen for Dansk Skrædderforbund 1919- 1941. AJ var medlem af Borgerrepræsentationen for Socialdemokratiet fra 1913-1937.

Anna Johansen, (1867- 1936). Fagforeningsformand og politiker. AJ var syerske og blev i 1899 medlem af bestyrelsen i De kvindelige Herreskrædderes fagforening og var 1899-1901

næstformand. Hun var derefter formand for foreningen 1909-23, og igen fra 1930-1936. Hun sad i Borgerrepræsentationen fra 1909-1936.

Helga Larsen, (1884-1947), Fagforeningsformand, politiker. HL var bryggeriarbejder. Hun kom i bestyrelsen for De kvindelige bryggeriarbejderes fagforening i 1903. Fra 1908-1927 var

hun formand for fagforeningen. HL var politisk aktiv i Socialdemokratiet og sad fra 1913-1947 i Borgerrepræsentationen. HL blev som den første socialdemokratiske kvinde valgt ind i Folketinget i 1918 og sad der til 1937. Hun var endvidere forstander for husvilddeforsorgen i København fra 1934.

Elisabeth Mac Jørgensen, (1886- 1919). Faglig og politisk aktiv. EMJ arbejdede som kontorassistent. Hun var faglig aktiv i HK og blev 1909- 1911 næstformand i HK, Københavns afd. Hun var aktiv i Socialistisk Ungdomsforbund, men meldte sig i 1908 ind i

Socialdemokratiet. Her var hun med til at stifte Socialdemokratisk Kvindeforening i 1908 og blev foreningens første formand. I 1910 var hun sammen med Nina Bang hovedarrangør for den internationale socialistiske kvindekongres i København. Efter 1912 trak hun sig ud af politisk arbejde.

Hildura Mouritsen, Trykkeriarbejder. HM kom i bestyrelsen for De kvindelige trykkeriarbejdere i 1903 og blev næstformand i 1906. Hun var aktiv i Socialdemokratiets 3.

kreds i København og var foreningens repræsentant ved Den internationale kvindekongressen i 1910.

Camilla Nielsen, (1856- 1932), filantrop, politiker. CN blev valgt til bestyrelsen for Frederiksbergs Hjelpekasse i 1908. I 1910 kom hun i ledelsen af Foreningen for Hjelpekasser i Danmark fra 1917-1931. Det sociale arbejde fortsatte hun som leder af Frederiksberg

Folkekøkken. Det kvindepolitiske engagement udviklede hun ved at sidde i bestyrelsen for Socialdemokratisk Kvindeforening, hvilket førte til at hun blev en meget benyttet taler. 1917-1932 repræsenterede hun Socialdemokratiet i Frederiksberg Kommunalbestyrelse.

Emma Petersen, Deltog som repræsentant for Konfektionssyerskernes fagforening af 1909 ved anden internationale socialistiske kvindekongres i København i 1910.

Sofie Rasmussen, 1882- Forbundsformand og politiker. SR var ca 1900 med til at stifte en fagforening for tændstikarbejdere i Randers. Foreningen indgik i Kvindeligt Arbejderforbund

ved dets stiftelse i 1901. Hun var meget aktiv i fagforeningen og blev valgt ind i KADs hovedbestyrelse i 1906. I 1910 blev hun forbundsformand for Kvindeligt Arbejderforbund og forblev på posten til 1923. SR var redaktør af Kvindernes Fagblad fra 1923. SR blev desuden indvalgt i Borgerrepræsentationen i 1913.

Biografier over udenlandske socialistiske kvinder

Kata Dahlström, (1858-1923) Rejste rundt i Sverige og agiterede for at arbejderne skulle

tilslutte sig Socialdemokratiet. Deltog i 1910 kongressen i København. Hun var uenig i partiets forsigtige politik og meldte sig i 1917 ind i det svenske kommunistparti.

Alexandra Kollontaj, (1872- 1952) russisk politiker, feminist og forfatter. AK blev aktiv i det russiske socialdemokratiske parti fra 1899, men deltog på bolsjevikernes side i revolutionen.

Hun var folkekommissær for sociale anliggender 1917-1918. Hun var i en årrække diplomat i Norge og Sverige. AK var gennem hele livet stærkt engageret i arbejderkvindernes kår, kvindernes frigørelse og ligestilling i samfundet.

Margaret MacDonald, ledende medlem af den engelske Women 's League og forkæmper for kvindernes stemmeret indenfor Labour

Adelheid Popp, (1869-1939.) Østrigsk socialdemokratisk politiker. AP var en fremtrædende leder i opbygning af den faglige og socialdemokratiske kvindebevægelse i Østrig og var 1892-

1904 redaktør af bevægelsens blad: Arbeiterinnenzeitung. Hun var ligeledes aktiv i opbygningen af den internationale socialistiske kvindebevægelse. Fra 1919-1934 var AP medlem af det østrigske parlament.

May Wood-Simons, Delegeret for det amerikanske Socialdemokrati på 1910-kongressen

[Litteraturhenvisninger](#) (fra Institut for Socialhistorie, Amsterdam):

Woman and the social problem

Publisher Chicago, Ill. : Kerr , 1899

Description 31 p

Notes Pocket Library of Socialism. 1899, no 1, March 15

Collection Call Number IISG Bro 931/1

Report of socialist party delegation and proceedings of the International Socialist Congress at Copenhagen 1910

Publisher [Chicago] , n.d.

Description 24 p

Collection Call Number IISG Int 1009/160

Socialism and the organized labor movement

Publisher Chicago : Kerr , n.d.

Description 23 p

Series Pocket library of socialism ; 39

Collection Call Number IISG Bro Am 1750/2

Woman and the social problem

Publisher Chicago : Kerr , n.d.

Description 31 p

Series Pocket library of socialism ; 1

Collection Call Number IISG Bro Am 1975/10

Clara Zetkin, (1857- 1933). Tysk socialistisk politiker og kvindeorganisator. CZ var både politisk og teoretisk med til at udvikle det tyske socialdemokratiske parti. Hun deltog i II internationales stiftelseskongres i 1889. CZ var en pioner i organiseringen af de tyske

arbejderkvinder og udviklede vigtige bidrag til den marxistiske teori om arbejderkvindernes frigørelse. Hun grundlagde og redigerede det socialdemokratiske kvindetidsskrift Die Gleichheit fra 1891-1917. Hun tog endvidere initiativ til de socialistiske kvindekongresser, hvor Die Gleichheit blev et vigtigt bindeled for den internationale socialistiske kvindebevægelse. CZ meldte sig i 1919 ind i det tyske kommunistparti og sad i Rigsdagen for partiet 1920-1933. 1921-1933 var hun medlem af III Internationales eksekutivkomite og leder af Internationalens kvindesekretariatet.

Kvindens stemmeret

Finland	1906
Norge	1913
Danmark	1915
Island	1915
USSR	1917
Luxemburg	1918
Polen	1918
Holland	1919
Sverige	1919
Tjekkoslaviet	1919
Tyskland	1919
Østrig	1919
Canada	1920
Irland	1922
England	1922
Spanien	1931
Tyrkiet	1934
Frankrig	1944
Italien	1945
Ungarn	1945
Jugoslavien	1946
Bulgarien	1947
Malta	1947
Belgien	1948
Rumænien	1948
Grækenland	1952
Cypern	1959
Schweiz	1971
Portugal	1975

